

2017

Frende Skadeforsikring AS

Årsberetning

Innledning

Frende Forsikring består av holdingsselskapet Frende Holding AS med tilhørende datterselskaper, Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS. Selskapene ble stiftet 20. juni 2007 og har felles driftsmodell. Frende Holding AS eies av 15 frittstående sparebanker.

Frende startet salg av livprodukter til privatmarkedet i desember 2007 og skadeforsikringer til privatmarkedet i mars 2008. I oktober 2009 startet også salget av bedriftsprodukter, primært rettet mot SMB-markedet. Siden 2014 har selskapet bygget opp salgssentre i franchise. Distribusjonskanalen teller ved årsskiftet 110 rådgivere.

Virksomheten drives fra konsernets hovedkontor i finanshuset Jonsvoll i Bergen, men er basert på distribusjon gjennom eierbankenes omfattende kontornettverk i sine respektive geografiske nedslagsfelt, via egne salgssentre i franchisekanalen, og via elektronisk distribusjon gjennom eierbankene, partnere og frende.no.

Frende Skadeforsikring er heleid datter av Frende Holding AS, daglig leder er Eivind Norderud.

Hovedtrekk 2017

- Markedsveksten fortsetter. Bestandspremie 31.12.2017 er MNOK 1788,8
- Resultat før skatt for året MNOK 177,4, totalresultat etter skatt MNOK 145,7.
- Egenkapitalavkastning (ROE) etter skatt var 15,7 %.
- Skadeprosent for egen regning for året 76,9 %.
- Combined ratio var 96,2.
- Kostnadsprosent var 19,2%.
- Finansavkastning var MNOK 114,3, tilsvarende 5,0%.

Virksomheten i 2017 – styrets beretning

Frende Skadeforsikring har gjennom året opplevd kraftig og lønnsom vekst, spesielt via franchisekanalen. På tross av et historisk høyt hopp i flytteaktiviteten i privatmarkedet har rekordmange kunder funnet veien til Frende.

Skadeselskapet selger skadeforsikringer til privatmarkedet, i tillegg til næringslivsprodukter primært rettet mot små- og mellomstore bedrifter. Ved utgang av året hadde skadeselskapet 139 150 privatkunder og 12 142 bedriftskunder, og et samlet premievolum på MNOK 1 788,8.

Gjennom året har Frende utvidet distribusjonsapparatet ved å styrke franchisekanalen og knytte til seg ytterligere franchisetakere som skal selge konsernets produkter. Med åpningen i Ålesund dekker konsernet nå hele Norgeskartet. Franchisekanalen teller ved årsskiftet 120 rådgivere.

Hudya har etablert en digital markeds plass som vil inkludere strøm, mobiltjenester, alarm, banktjenester og forsikring, og har store vekstambisjoner. Frende ble nylig valgt som leverandør inn i denne moderne markeds plassen med hele 43 produkter innen privat-, bedrift- og personmarkedet. Fremover skal 75 sertifiserte rådgivere hos Hudya tilby forsikringsløsninger fra Frende.

Nyetablerte Trumf Forsikring AS i NorgesGruppen skal formidle liv- og skadeforsikringer levert av Frende Forsikring til 2,4 millioner Trumf-medlemmer. Medlemmene opparbeider Trumf-bonus på forsikring. Trumf har ambisjon om et langsiktig samarbeid med Frende, og planer om å videreutvikle forsikringstilbudet basert på sin kundeplattform og fordelsprogram for å differensiere seg i markedet.

Gjennom året har selskapet økt kapasiteten på IT- og forretningsutvikling vesentlig. Det jobbes med fornyelse av sentrale systemer i Frende, for både kjernesystem og betjeningsystemer.

Som en del av den løpende effektivisering er det innført automatisk betaling av fakturaer ved reparasjon av kjøretøy, og automatiseringsgraden på Frenedes glass-skadebehandling har nå stabilisert seg på godt over 80 prosent.

En av mange viktige strategiske satsinger i Frende, automatisk sviktdetektering, skal sikre vesentlig økning i avslørt svik, redusert tidsbruk, gode analyser og ikke minst bedre kundeservice.

Året er preget av mange og store brannskader, i tillegg til økt skadefrekvens spesielt innen auto.

I totalmarkedet gjelder nesten 40 prosent, av det totale erstatningsbeløpet på 37,6 milliarder kroner, motorkjøretøy, mens drøye 30 prosent går til å erstatte skader på bygninger og innbo. For Frende er andelen motorskader 45 prosent, mens 35 prosent av skade-erstatningene er bygning og innbo.

Skader på motorkjøretøy hadde den største økningen i kroner fra 2016 til 2017 med nesten 9 prosent. Dette skyldes mer vinterskader i fjerde kvartal 2017, samt at reparasjonskostnadene har blitt dyrere.

Den ekstreme flommen i Sør-Norge ble kostbar for forsikringsbransjen. Frende alene fikk meldt om lag 400 skader som følge av den ekstreme nedbøren.

Frende skal styrke kundelojalitet og evne til å absorbere vekst gjennom enkle, skalerbare prosesser med høy kvalitet, og høy grad av automatisering og digital selvbetjening. Målsetning er å ha bransjens mest tilfredse og lojale kunder.

Frende fikk for andre år tittelen «Norges Beste Kundesenter innen forsikring» i Norges største kundesenterkonkurranse, Call Center Dagene 2017.

Svært god vekst, og god finansavkastning bidrar til et godt resultat på tross av økt skadeprosent i 2017. Resultat før skatt ender på MNOK 177,4, mot MNOK 193,0 i 2016.

Årsregnskapet

Premieinntekter

Selskapet hadde i 2017 brutto forfalt premie på MNOK 1 771,0 som er en vekst med 15 % fra MNOK 1 538,3 i 2016. Opptjent premie for egen regning var MNOK 1 628,4.

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader for egen regning var MNOK 1 252,5. Dette gir en skadeprosent for egen regning på 76,9 mot 73,8 i 2016. Brutto skadeprosent er i 2017 75,8 mot 72,5 foregående år. Året totalt har vært preget av et større antall store brannskader PM og tingskader over MNOK 1, sammen med økning i skader auto. Tingskader gir en økning på 2% sammenlignet med fjoråret, mens motor PM og BM totalt øker skade% med 4,2%

Driftskostnader

Forsikringsrelaterte driftskostnader var MNOK 312,9. Kostnadsprosenten er 19,2 i 2017 mot 18,7 i 2016. Selskapet har i 2017 hatt vekst i ressurser mot nye distribusjonskanaler, som gir økte personalkostnader. Kostnadsnivå i forhold til premie er preget av høye salgsprovisjoner relatert til større vekstandel innenfor nye distributører. Det er fortsatt fokus på effektivisering og automatisering av driften, samt tilpasning til digitalisering av kundeprosessene. Antall ansatte er økt fra 140 til 157, mens årsverk er økt fra 112 til 132.

Finansinntekter

Frende sin kapitalforvaltning er fokusert på diversifisering og moderat risiko. Plasseringsmidlene ved utgangen av 2017 er fordelt på 59,2% i renteportefølje, 15,8 % i obligasjoner holdt til forfall, 10,4 % i

aksjefond, 4,0 % i høyrente obligasjoner og 10,6 % i eiendom. Kapitalforvaltningen anses med dette å ha en profil som er tilnærmet bransjepraksis.

Netto inntekter fra investeringer var MNOK 114,3 som tilsvarer en avkastning på 5,0 %. Herav var gjennomsnittlig avkastning på aksjer 16,6 %, videre 3,0 % på renter og 9,2 % på eiendom.

Kontantstrøm

Selskapets kontantstrøm fra driften er på MNOK 358,5. Overskuddslikviditet plasseres løpende til andre finansielle eiendeler i tillegg er det betalt ut MNOK 64 i utbytte, netto likviditetsendring i 2017 er på MNOK -16,9.

Resultat

Resultat før skattekostnad ble i 2017 et overskudd på MNOK 177,4 mot 193,0 i 2016, mens resultat etter skattekostnad inkludert andre resultatkomponenter viste et overskudd på MNOK 145,7.

Balanse

Forvaltningskapitalen i Frende var ved årsskiftet MNOK 3 316 mot MNOK 2 883 i 2016, en økning på 15 %. Selskapets eiendeler består vesentlig av finansielle investeringer med totalt MNOK 2 514 - tilsvarende 76 % av balansen og 15 % økning fra foregående år.

Selskapets egenkapital utgjorde pr. 31.12.17 MNOK 1 002 mot MNOK 856 pr. 31.12.16, og dette utgjorde 30 % av forvaltningskapitalen.

Selskapets forpliktelser består vesentlig av forsikringstekniske avsetninger.

Selskapet har ingen gjeld, lån eller lånerammer foruten de forpliktelser som følger av selskapets drift og ordinære virksomhet.

Fra 01.01.2016 blir kapitalkravberegninger gjennomført etter nytt regelverk Solvens II. Estimert solvensmargin per 31.12.2017 er 149 %, tilsvarende 31.12.2016 var 150%

Styrets vurdering

Årsregnskapet

Styret konstaterer at selskapet i 2017 har fortsatt god positiv resultatutvikling og sterk markedsvekst i 2017.

Resultatregnskapet og balansen med tilhørende noter gir etter styrets oppfatning fyllestgjørende informasjon om virksomheten i Frende Skadeforsikring AS i 2017 og om selskapets stilling ved årsskiftet.

I samsvar med regnskapslovens § 3-3 bekrefter styret at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og at dette derfor er lagt til grunn ved avleggelse av årsregnskapet.

Det er ikke inntruffet hendelser etter regnskapsårets avslutning som er vesentlig for vurdering av selskapets resultater eller stilling.

Risikoforhold

Frende Skadeforsikring har i 2017 gjennomført en egenvurdering av risiko- og kapital situasjonen – gjennom en ORSA prosess.

Formålet med ORSA-prosessen er å sikre at styret har tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere om Frende Skadeforsikring sin risikoprofil er innenfor vedtatt risikoappetitt og risikorammer, gitt gjeldende strategiske beslutninger. ORSA-prosessen skal videre dokumentere at Frende Skadeforsikring har nødvendig kapital til å dekke opp virksomhetens risikoeksponering, både på kort og lengre sikt.

Frende Skadeforsikring er godt kapitalisert med en solvensmargin på 149 %, etter utbytte.

Som et forsikringsselskap er vi eksponert for en rekke finansielle risikoer. På kort sikt er den største risikoen at de økonomiske tapene vi dekker for våre kunder blir større enn ventet. Deretter kommer risikoen for tap som en følge av uventede svingninger i finansmarkedene. Disse risikoene er styrt gjennom en disiplinert forsikringsstrategi og en moderat investeringsfilosofi.

På lengre sikt er vi også eksponert for en forretningsmessig risiko der stadig hyppigere endringer i markedet gjør det viktig at vi er i stand til å respondere på endringer i omgivelsene. Vårt viktigste verktøy for å styre denne risikoen er en robust strategiprosess med påfølgende mål- og resultatstyring.

Personalforhold

Selskapet har etter styrets vurdering, gjennom den organisasjonen som nå er etablert, de beste forutsetninger for å lykkes i å realisere selskapets forretningsmessige mål.

Frende Skadeforsikring hadde ved utgangen av 2017 132 årsverk, en økning fra 2016 med 20 årsverk.

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet i Frende anses som godt. Konsernets totale sykefravær utgjorde 5,4 % (5,5). Herav utgjør ca. 3,7% langtidsfravær. Det ble i 2017 ikke registrert skader eller ulykker i Frende. Selskapets virksomhet forurenses ikke det ytre miljø.

Likestilling

Frende tilstreber likebehandling av ansatte på alle nivåer i selskapet, uansett kjønn, etnisk tilhørighet eller annet. På samme måte skal avlønning gjenspeile stillingsinnhold og kvalifikasjoner, uavhengig av kjønn eller andre forhold.

Ved utgangen av 2017 var kvinneandelen 42 % av selskapets ansatte, mens kvinneandelen i selskapets ledelse var 43 % og 25 % i selskapets styre.

Selskapet anser ikke noe behov for å iverksette tiltak i henhold til diskrimineringsloven.

Styret og ledelse

Selskapets styre består av aksjonærvalgte representanter fra de fire av de største eierbankene, to eksterne aksjonærvalgte medlemmer, samt en representant valgt av og blant de ansatte.

Selskapets ledergruppe består av syv medlemmer.

Framtidsutsikter

Styret mener selskapet har skapt et godt fundament for fortsatt lønnsom vekst. Distribusjonen til eierbankenes kunder har vært vellykket, og her er fortsatt et stort potensial. Samtidig er distribusjonskraften styrket ytterligere med flere franchiseforretninger og andre strategiske samarbeidspartnere. Det ventes fortsatt vekst i 2018.

Lønnsomheten er tilfredsstillende. Organisasjonen er styrket gjennom året, og har fortsatt god tilgang på dyktige medarbeidere.

Takk til samarbeidspartnere, tillitsvalgte og medarbeidere

Styret vil takke selskapets medarbeidere, samarbeidspartnere og tillitsvalgte, først og fremst i eier- og distribusjonsbankene, for godt samarbeid.

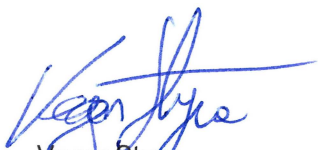
Innsatsviljen har gitt inspirasjon som selskapet håper kan videreføres inn i kommende år.

Disponering av årets resultat

Styret i Frende foreslår at årets overskudd MNOK 145,7 disponeres slik;

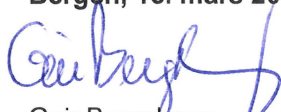
- Overføring til fond MNOK 6,9
- Overføring annen egenkapital MNOK 138,8

Selskapet hadde ved årsskiftet MNOK 434,9 i fri egenkapital.

Vegar Styve
styreleder

Bergen, 15. mars 2018

Geir Bergskaug
nestleder

Monica Rydland
Monica Rydland

Arnstein Heimset
ansattrepresentant

Eivind Norderud
daglig leder

Frende Skadeforsikring AS

Resultatregnskap

Teknisk regnskap for skadeforsikring	Note	2017	2016
Premieinntekter			
Opptjente bruttopremier		1 660 472 487	1 472 222 311
-Gjenforsikringsandel av opptjente bruttopremier		-32 043 964	-27 475 999
<i>Sum premieinntekter for egen regning</i>	1,3,9	<u>1 628 428 523</u>	<u>1 444 746 312</u>
Erstatningskostnader i skadeforsikring			
Brutto erstatningskostnader		1 258 183 405	1 067 948 526
-Gjenforsikringsandel av brutto erstatningskostnader		-5 709 975	-1 718 339
<i>Sum erstatningskostnader for egen regning</i>	1,3,9	<u>1 252 473 430</u>	<u>1 066 230 187</u>
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Salgskostnader		183 407 121	163 501 906
Forsikringsrelaterte adm. kostnader		129 502 353	105 724 144
<i>Sum forsikringsrelaterte driftskostnader</i>	3,5,10,11	<u>312 909 474</u>	<u>269 226 050</u>
Resultat av teknisk regnskap i skadeforsikring		<u>63 045 619</u>	<u>109 290 075</u>
Ikke teknisk regnskap for skadeforsikring			
Netto inntekter fra investeringer			
Realisert/ urealisert gevinst / tap aksjefond		38 095 403	19 380 958
Realisert/ urealisert gevinst / tap renteplassringer		56 850 507	49 893 078
Realisert/ urealisert eiendomsfond		19 446 384	14 246 044
Renteinntekter bankplasseringer		-58 328	173 669
<i>Sum netto inntekter fra investeringer</i>	7,9	<u>114 333 966</u>	<u>83 693 749</u>
Andre kostnader	15	-	
Resultat av ikke- teknisk regnskap		<u>114 333 966</u>	<u>83 693 749</u>
Resultat før skattekostnad		<u>177 379 585</u>	<u>192 983 825</u>
Skattekostnad	13	31 431 341	41 575 133
Resultat før andre resultatkomponenter		145 948 244	151 408 692
Andre resultatkomponenter			
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser		-394 835	-1 393 594
Skatt på andre resultatkomponenter		98 709	348 399
TOTALRESULTAT		<u>145 652 118</u>	<u>150 363 496</u>

Frende Skadeforsikring AS

Balanse

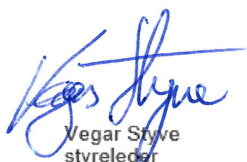
	Note	31.12.17	31.12.16
EIENDELER			
<i>Immaterielle eiendeler</i>			
Andre immaterielle eiendeler	12	31 905 429	36 545 255
<i>Sum immaterielle eiendeler</i>		<u>31 905 429</u>	<u>36 545 255</u>
<i>Investeringer</i>			
<i>Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost</i>			
Investeringer som holdes til forfall	7,9	394 964 873	289 829 399
<i>Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi</i>			
Aksjefondsandeler	7,9	260 309 163	242 583 160
Obligasjoner/ rentefond	7,9	1 584 360 582	1 440 636 470
Eiendomsfond	7,9	267 350 365	204 388 386
Plasseringskonto	7,9	3 876 316	4 383 719
<i>Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi</i>		<u>2 115 896 426</u>	<u>1 891 991 735</u>
<i>Sum investeringer</i>		2 510 861 299	2 181 821 134
<i>Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser i skadeforsikring</i>			
Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	4	12 357 152	12 235 216
Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	4	8 619 515	11 148 359
<i>Sum gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser i skadeforsikring</i>		<u>20 976 667</u>	<u>23 383 575</u>
<i>Fordringer</i>			
Fordringer i forbindelse med direkte forsikring	8	668 355 354	553 354 347
Fordringer i forbindelse med gjenforsikring		3 258 895	13 667 071
Andre fordringer		-	
<i>Sum fordringer</i>		<u>671 614 249</u>	<u>567 021 418</u>
<i>Andre eiendeler</i>			
Anlegg og utstyr	12	3 448 587	6 106 522
Eiendom	12	4 055 251	
Kasse, bank	6	32 369 066	48 813 233
<i>Sum andre eiendeler</i>		<u>39 872 904</u>	<u>54 919 755</u>
<i>Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter</i>			
Forskuddsbetalte kostnader		40 926 671	19 664 422
<i>Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter</i>		<u>40 926 671</u>	<u>19 664 422</u>
Sum eiendeler		<u>3 316 157 218</u>	<u>2 883 355 558</u>

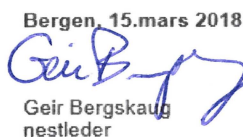
Frende Skadeforsikring AS

Balanse

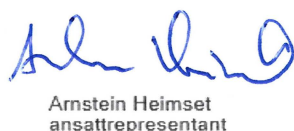
EGENKAPITAL OG GJELD

		31.12.2017	31.12.16
Innskutt egenkapital			
<i>Selskapskapital</i>			
Aksjekapital (5.000.000 aksjer pål. kr. 100,-)	16	500 000 000	500 000 000
Sum innskutt egenkapital		500 000 000	500 000 000
Opptjent egenkapital			
<i>Fond</i>			
Avsetning til garantiordningen		67 000 000	60 100 000
<i>Annen opptjent egenkapital</i>			
Annen opptjent egenkapital		434 923 930	296 171 812
Sum opptjent egenkapital		501 923 930	356 271 812
Sum egenkapital	16,17,18	1 001 923 930	856 271 812
Brutto forsikringsforpliktelse			
Avsetning for ikke opptjent bruttopremie	4	824 701 320	714 164 890
Brutto erstatningsavsetning	4	1 284 468 812	1 084 992 674
Sum brutto forsikringsforpliktelse		2 109 170 132	1 799 157 564
Avsetning for forpliktelse			
Pensjonsforpliktelse	11	20 675 513	24 484 609
<i>Forpliktelse ved skatt</i>			
Forpliktelse med periodeskatt		27 115 664	27 657 497
Forpliktelse med utsatt skatt		52 944 490	47 951 199
Sum avsetninger for forpliktelse		100 735 667	100 093 305
Forpliktelse			
Forpliktelse i forbindelse med gjenforsikring		12 188 720	12 337 528
Avsatt utbytte		-	64 000 000
Andre forpliktelse	14	65 494 281	17 902 913
Sum forpliktelse		77 683 001	94 240 441
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
Andre påløpte kostnader	15	26 644 489	33 592 436
Sum egenkapital og forpliktelse		3 316 157 218	2 883 355 558

Vegar Styve
styreleder

Bergen, 15.mars 2018

Geir Bergskaug
nestleder

Monica Rydlund

Arnstein Heimset
ansattrepresentant

Eivind Norderud
daglig leder

Frende Skadeforsikring AS

Endring i egenkapital

	Aksjekapital	Overkursfond	Avsetning til garantiordningen	Natur- skadefond	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.2016	500 000 000	-	53 800 000	-	216 108 317	769 908 317
Sikkerhetsavsetning oppløst						-
Endret skattesats sikkerhetsavsetning						-
Endring garantiordningen			6 300 000		-6 300 000	-
Endring naturskadefond				-	-	-
Årets resultat					151 408 692	151 408 692
Andre resultatkomponenter					-1 045 196	-1 045 196
Avsatt utbytte					-64 000 000	-64 000 000
Egenkapital pr 31.12.16	500 000 000	-	60 100 000	-	296 171 813	856 271 812
Egenkapital pr 01.01.2017	500 000 000	-	60 100 000	-	296 171 813	856 271 812
Endring garantiordningen			6 900 000		-6 900 000	-
Endring naturskadefond				-	-	-
Årets resultat					145 948 244	145 948 244
Andre resultatkomponenter					-296 126	-296 126
Avsatt utbytte					-	-
Egenkapital pr. 31.12.17	500 000 000	-	67 000 000	-	434 923 930	1 001 923 930

Frende Skadeforsikring AS

Kontantstrømoppstilling	31.12.17	31.12.16
<i>Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter</i>		
Netto innbetalt til premier brutto	1 656 007 910	1 488 174 627
Netto kontantstrøm reassuranse	-13 667 713	-21 259 180
Renteinntekter bank	-58 328	173 669
Realisert gevinst/ renter fondsandeler	80 023 731	41 819 969
Utbetalte erstatninger	1 058 707 267	907 928 554
Betalt skatt	26 881 174	
Forsikringsrelaterte driftskostnader	278 237 929	261 689 234
<i>Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter</i>	<i>358 479 230</i>	<i>339 291 297</i>
<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>		
Nettoinvestert i finansielle eiendeler	295 179 005	264 836 340
Netto investert eiendommer	4 055 251	-
Netto investert i driftsmidler	523 375	1 689 072
Netto investert i immaterielle eiendeler/ IT systemer	11 673 167	9 113 344
<i>Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>	<i>-311 430 798</i>	<i>-275 638 756</i>
<i>Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter</i>		
Utbetaling av utbytte	-64 000 000	-50 000 000
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	-64 000 000	-50 000 000
<i>Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Netto likviditetsendring	-16 951 568	13 652 540
<i>Likviditetsbeholdning 01.01.</i>	<i>53 196 952</i>	<i>39 544 411</i>
<i>Likviditetsbeholdning 31.12.</i>	<i>36 245 384</i>	<i>53 196 952</i>

Kontantstrømanalyse viser endring i innestående på bank drift og plasseringskonti i 2017. Fondsplasseringer er definert som investering i finansielle eiendeler.

Frende Skadeforsikring AS

Regnskapsprinsipper

Generelt

Regnskapet for Frende Skadeforsikring AS er avlagt i samsvar med Lov om årsregnskap, Forskrift om årsregnskap for skadeforsikringsforetak, samt gjeldende regnskapsstandarder.

Det er utarbeidet sammenligningstall i notene i den grad sammenlignbare tall er tilgjengelig og det anses hensiktsmessig.

Endring i regnskapsprinsipper/ omarbeiding sammenlikningstall

Det er ikke implementert nye regnskapsstandarder i 2017 som har vesentlig betydning for regnskapet.

Innregning av inntekter og kostnader

Grunnleggende regnskapsprinsipper legges til grunn slik at inntekter resultatføres når de er opptjent, og utgifter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Beste estimat legges til grunn ved usikkerhet, basert på tilgjengelig informasjon ved balansetidspunktet.

Premieinntekter

Opptjent bruttopremie beregnes som forfalt bruttopremie korrigert for endring i avsetning for ikke opptjent bruttopremie. Forfalt brutto premie omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning.

Gjenforsikringsandel av opptjente bruttopremier omfatter reassurandørenes andel av forfalt brutto premie korrigert for endring gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie.

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader omfatter alle erstatningsbeløp som er betalt til forsikringstaker i regnskapsperioden, i tillegg til endring i avsetning for meldte ikke oppgjorte skader (RBNS) og inntrufne med ikke meldte skader (IBNR).

Brutto betalte erstatninger omfatter betalte erstatninger til forsikringstaker inkl. direkte og indirekte skadebehandlingskostnader, med fradrag for mottatte regressinnbetalinger.

Klassifisering og verdivurdering

Finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler innregnes i balansen når selskapet blir part i instrumentets kontraktsmessige betingelser. Alminnelige kjøp og salg av finansielle instrumenter er regnskapsført på

transaksjonsdagen. Alle finansielle instrumenter som ikke inngår i kategorien til virkelig verdi over resultatet, innregnes første gang til virkelig verdi med tillegg av de transaksjonsutgiftene som er direkte henførbare til anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen. Finansielle instrumenter i kategorien virkelig verdi med verdiendringer over resultatet innregnes uten hensyn til transaksjonskostnader.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når foretaket overfører den finansielle eiendelen i en transaksjon hvor all, eller tilnærmet all, risiko og fortjenestemuligheter knyttet til eierskap av eiendelen overføres.

Frende Skadeforsikring AS har finansielle eiendeler, og disse klassifiseres etter følgende kategorier etter IAS 39:

- Til virkelig verdi over resultatet
- Utlån og fordringer

Til virkelig verdi over resultatet

Et finansielt instrument klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet dersom det ved førstegangsinnregning er øremerket til dette, eller holdes for omsetning. Selskapet har en investeringsportefølje som er øremerket til virkelig verdi ved førstegangsinnregning, og som løpende styres og måles til virkelig verdi. Dette er i tråd med styrets godkjente risiko- og investeringsstrategi og informasjon basert på virkelig verdi rapporteres regelmessig til ledelsen og styret.

Instrumentene måles til virkelig verdi, og endringer i verdien innregnes i resultatet.

Investeringer som holdes til forfall

I denne kategorien inngår finansielle eiendeler med fast forfall, som selskapet har en positiv intensjon om å holde til forfall, og som ved førstegangs innregning ikke identifiseres som virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Investeringer holdt til forfall er klassifisert som ut finansielle eiendeler, og måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Virkelig verdi

Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. For finansielle eiendeler som er notert på børs eller annen regulert markedsplass, settes virkelig verdi til kjøpskurs siste handelsdag frem til og med balansedagen. For en eiendel som skal avhendes, eller en forpliktelse som innehas, settes virkelig verdi til salgskurs.

Finansielle instrumenter innregnet til virkelig verdi i Frende Skadeforsikring AS er i det alt vesentlige instrumenter som er notert i et aktiv marked.

Amortisert kost

Etter førstegangsinnregning måles investeringer i kategoriene utlån og fordringer og finansielle forpliktelser som ikke måles til virkelig verdi til amortisert kost ved hjelp av effektiv rentes metode. Ved beregning av effektiv rente estimeres fremtidige kontantstrømmer, og alle kontraktsmessige vilkår ved det finansielle instrumentet tas i betraktning. Honorarer betalt eller mottatt mellom partene i kontrakten og transaksjonskostnader som kan henføres direkte til transaksjonen, inngår som en komponent ved fastsettelsen av den effektive renten.

Verdifall

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, foretas det på balansedagen en vurdering av hvorvidt det finnes objektive indikatorer for verdifall av den enkelte finansielle eiendel eller en gruppe av ensartede finansielle eiendeler. Ved vurderingen av om det foreligger verdifall legges det vekt på hvorvidt utsteder har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold, om det er sannsynlig at utsteder går konkurs, om det ikke lenger finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter eller om det observeres målbar nedgang i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med henholdsvis opprinnelig effektiv rente (for eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (for eiendeler med flytende rente).

Tap for verdifall reverseres dersom reverseringen objektivt kan knyttes til hendelse som finner sted etter at tapet ble innregnet.

IT systemer og programvare

Kjøpt programvare er balanseført til anskaffelseskost inkludert direkte eksterne kostnader for å sette programvaren klar til bruk. Kjøpt programvare tilpasset virksomheten er klassifisert som immateriell eiendel. Balanseført IT system avskrives fra ferdigstillingsdato lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av eiendelen faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede. Vurdering av systemene er gjort mot endringer i økonomiske, teknologiske, og interne rammebetingelser som tiliser at verdi ikke lenger er tilstede. Det er i 2017 foretatt nedskrivninger av IT systemer.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er klassifisert som andre eiendeler i balansen. Driftsmidlene er vurdert til anskaffelseskost og avskrives lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av et driftsmiddel faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede. Det er ikke gjennomført nedskrivning på driftsmidler per 31.12.2017.

Eierbenyttet eiendom

Selskapet har i 2017 kjøpt en fritidseiendom på Geilo som skal brukes som firmahytte. Eiendommen innregnes og måles i samsvar med verdireguleringsmodellen i IAS 16. Eiendommen er balanseført til anskaffelseskost og avskrives over forventet levetid.

Forsikringsmessige avsetninger

Avsetning for ikke opptjent premie er periodisering av forfalt premie. Avsetningen er relatert til avsetning for ikke opptjent andel av brutto forfalt premie på forsikringskontrakter der forsikringsperioden er påbegynt ved regnskapsårets slutt.

Erstatningsavsetning er avsetning relatert til skadetilfeller som er inntruffet før balansedagen, men ikke ferdig oppgjort. Dette inkluderer både meldte skader (RBNS) og skader som er inntruffet, men ikke meldt (IBNR). Erstatningsavsetning inkluderer fremtidige direkte og indirekte skadebehandlingskostnader.

Det foretas individuell skadereservering for alle meldte skader, og avsetningen omfatter forventet utbetaling til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader.

Avsetning for inntrufne, ikke meldte skader (IBNR) foretas ved hjelp av statistiske metoder. Grunnet lavt skadetall og kort historikk er det ved avsetningsberegning også benyttet en premiefaktor i forhold til opptjent premie for enkelte av selskapets produkter.

Annen opptjent egenkapital

Naturskadefond kan kun benyttes til erstatninger etter naturskader. Til fondet avsettes differansen mellom årets opptjente naturskadepremie og påløpte erstatninger som dekkes av denne ordningen.

Avsetning til garantiordningen er avsetning for å dekke ansvar mot sikringsordningen som skal bidra til å sikre utbetaling av krav som følger av avtale om direkte skadeforsikring. Det maksimale ansvaret utgjør 1,5 % av summen av selskapets opptjente bruttopremie for skadeforsikringsavtaler som omfattes av garantiordningen.

Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser i skadeforsikring

Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser i skadeforsikring klassifiseres som en eiendel i balansen. Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie og gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning inkluderes i gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser i skadeforsikring.

Pensjoner

Selskapet har innskuddspensjon for alle ansatte. Premie kostnadsføres løpende, og selskapet har ingen forpliktelse utover kostnadsført beløp knyttet til innskuddspensjon.

I tillegg har selskapet pensjonsforpliktelse overfor enkelte arbeidstakere via en usikret driftsordning. Pensjonsforpliktelse knyttet til disse ordningene er beregnet i samsvar med IAS19R, ved at nåverdi av beregnede forpliktelser er beregnet med utgangspunkt i tid i ordningen, forventet lønnsvekst og årlig regulering av pensjonsutbetalingene. Diskonteringsrente ved beregning av nåverdien er i samsvar med oppdaterte økonomiske forutsetninger. Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer og avvik mot beregningsforutsetningene (estimatavvik) bokføres over resultatet under andre resultatkomponenter. Periodens netto pensjonskostnad består av årets påløpte pensjonsrettigheter, rentekostnader på pensjonsforpliktelsene samt justering for eventuelle planendringer.

Skatt

Resultatført skattekostnad består av betalbar skatt og årets endring i utsatt skatt. Utsatt skatt beregnes med 25 % av midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reverseres i samme periode er utlignet og nettoført.

Bruk av estimater

Utarbeidelse av regnskapet i samsvar med årsregnskapsforskriften for forsikringselskaper, og anvendelse av gjeldende regnskapsprinsipper innebærer at ledelsen må foreta vurderinger, utarbeide estimater og anvende forutsetninger som påvirker balanseført verdi av eiendeler og forpliktelser.

Estimatene baseres på historiske data, vurdering av egen portefølje, forventninger til fremtiden og andre faktorer som er vurdert å være forsvarlig basert på underliggende forhold. Estimater og tilhørende forutsetninger blir gjennomgått regelmessig. Endringer i estimater innregnes i den perioden estimatene endres. Det vil naturlig være usikkerhet knyttet til slike estimater og endring i forutsetninger vil medføre endring i estimater påfølgende regnskapsår.

Forsikringstekniske avsetninger

Det er knyttet størst usikkerhet til avsetning for skader inntruffet men ikke rapportert (IBNR). Avsetningen er basert på statistisk modell utarbeidet på grunnlag av erfaringstall og porteføljens utvikling. Det vil være risiko til fastsettelse av estimater beregnet på grunnlag av disse modellene.

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

Ved indikasjon på verdifall foretas det nedskrivningstest for å kontrollere om bokført verdi for driftsmidler og immaterielle eiendeler er tilstede.

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 1

Premieinntekter mv.	31.12.17	31.12.16
Forfalt bruttopremie	1 771 008 917	1 538 301 301
- Avgitt gjenforsikringspremie	-32 165 900	-29 493 319
Endring i avsetning for ikke opptjent bruttopremie	-110 536 430	-66 078 990
- Endring i gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	121 936	2 017 320
<i>Sum premieinntekter for egen regning</i>	<u>1 628 428 523</u>	<u>1 444 746 312</u>

Erstatninger

Brutto betalte erstatninger	1 058 707 267	907 928 554
-Gjenforsikringsandel av betalte erstatninger	-8 238 819	-16 291 787
Brutto endringer i erstatningsavsetninger	199 476 138	160 019 972
- Endring i gjenforsikringsandel av brutto erstatninger	2 528 844	14 572 448
<i>Sum erstatningskostnader for egen regning</i>	<u>1 252 473 430</u>	<u>1 066 229 187</u>

Note 2

Avsetning til naturskadefond	31.12.17	31.12.16
Inngående balanse	-	-
<i>Årets endring</i>		
Mottatt naturskadepremie	38 206 234	
Opptjent naturskadepremie	35 961 634	
Inntrufne erstatninger	8 502 057	
Andel kostnader i poolen inkl reassurans	5 882 597	
Naturskade utover fond mot EK	-21 576 980	-
Avsetning til naturskadefondet UB	-	-

Naturskadefond var negativt med MNOK 29,3 utgang 2017 som er overført fra annen egenkapital.

Noter til regnskapet
**Note 3 Premieinntekter og
erstatningskostnader mv. i
skadeforsikring**

	Bruttoandel					Gjenforsikringsandel				Nettoandel	
	Forfalte premier	Opptjente premier	Påløpte erstatninger 2017	Påløpte erstatninger tidligere årganger	Påløpte erstatninger alle årganger brutto	Forsikrings- relaterte driftskostn.	Forsikrings- teknisk resultat brutto*	Opptjent premie	Påløpte erstatninger	Gjenforsikr. resultat	Forsikrings- teknisk resultat netto
Landbaserte forsikringer - privat											
Kombinerte forsikringer	516 810 501	486 863 017	413 213 446	-10 275 292	402 938 154	93 876 351	-9 951 488	6 574 741	3 651 855	2 922 886	-12 874 375
Herav: Rettshjelpsforsikring	-	0	-	-	-	0	0	-	-	0	0
Herav: Øvrige	516 810 501	486 863 017	413 213 446	-10 275 292	402 938 154	93 876 351	-9 951 488	6 574 741	3 651 855	2 922 886	-12 874 375
Motorvognforsikringer	700 976 176	648 064 732	511 844 767	-22 245 694	489 599 073	127 329 236	31 136 423	8 382 281	185 331	8 196 950	22 939 270
Herav: Ansvar	266 593 833	247 132 673	165 285 548	-20 979 444	144 306 104	48 425 596	54 400 973	2 967 898	0	2 967 898	51 433 075
Herav: Øvrige forsikringer	434 382 343	400 932 059	346 559 423	-1 266 251	345 293 172	78 903 640	-23 264 753	5 414 383	185 331	5 229 052	-28 493 805
Fritidsbåtforsikring	46 382 006	44 746 916	28 636 969	-2 149 301	26 487 668	8 425 087	9 834 161	604 284	-15 111	619 395	9 214 766
Ulykkesforsikring	13 623 898	12 979 318	12 997 332	-6 018 293	6 979 039	2 474 721	3 525 558	152 661	-	152 661	3 372 897
Reiseforsikring	131 916 827	123 647 957	101 254 440	1 409 669	102 664 109	23 962 111	-2 978 263	1 454 326	-	1 454 326	-4 432 589
Øvrige landbaserte forsikringer	19 649 222	17 469 002	12 943 393	-305 527	12 637 866	3 569 195	1 261 941	235 910	-	235 910	1 026 031
Sum Privatbetonte forsikringer	1 429 358 630	1 333 770 942	1 080 890 347	-39 584 438	1 041 305 909	259 636 701	32 828 332	17 404 203	3 822 075	13 582 128	19 246 000
Landbaserte forsikringer - næringsliv											
Kombinerte forsikringer næringsliv	42 871 947	42 049 868	36 226 713	-1 331 742	34 894 971	7 787 500	-632 603	531 509	1 452 138	-920 629	288 026
Herav: Rettshjelpsforsikring	-	0	0	-	-	0	0	-	-	0	0
Herav: Øvrige	42 871 947	42 049 868	36 226 713	-1 331 742	34 894 971	7 787 500	-632 603	531 509	1 452 138	-920 629	288 026
Motorvognforsikringer bedrift	90 152 278	85 762 208	77 307 888	-1 584 651	75 723 237	16 375 765	-6 336 794	1 119 822	-	1 119 822	-7 456 616
Herav: Ansvar	26 833 272	25 651 792	26 163 774	1 759 468	27 923 242	4 874 146	-7 145 596	308 061	-	308 061	-7 453 657
Herav: Øvrige forsikringer	63 319 006	60 110 416	51 144 114	-3 344 119	47 799 995	11 501 619	808 802	811 761	-	811 761	-2 959
Yrkesskadeforsikringer	44 869 920	43 979 380	40 273 183	-7 711 937	32 561 246	8 150 423	3 267 711	517 278	-	517 278	2 750 433
Trygghetsforsikring	7 690 610	7 188 500	6 368 253	-1 076 538	5 291 715	1 396 965	499 820	84 550	-	84 550	415 270
Øvrige landbaserte forsikringer næringsliv	107 693 888	101 751 133	85 505 671	-31 483 998	54 021 673	19 562 120	28 167 340	1 362 632	435 763	926 869	27 240 471
Sum landbaserte næringslivsforsikringer	293 278 643	280 731 089	245 681 708	-43 188 866	202 492 842	53 272 773	24 965 474	3 615 791	1 887 901	1 727 890	23 237 584
Pooler											
Naturskadepoolen	38 206 234	35 961 634	14 384 654	-	14 384 654	-	21 576 980	-	-	-	21 576 980
Øvrige pooler	10 165 409	10 008 822	-	-	-	-	10 008 822	11 023 970	11 023 970	-	-1 015 148
Sum poler	48 371 643	45 970 456	14 384 654	0	14 384 654	0	31 585 802	11 023 970	0	11 023 970	20 561 832
Sum	1 771 008 916	1 660 472 487	1 340 956 709	-82 773 304	1 258 183 405	312 909 475	89 379 607	32 043 964	5 709 976	26 333 988	63 045 416

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 4 Forsikringsforpliktelse

	Avsetning for ikke opptjent premie	Erstatnings-avsetning	Gjenforsikringsandel av ikke opptjent premie	Gjenforsikringsandel av erstatningsavsetning
Landbaserte forsikringer - privat				
Kombinerte forsikringer	241 383 320	310 621 890	4 146 614	5 088 310
<i>Herav: Rettshjelpsforsikring</i>	-	-		
<i>Herav: Øvrige</i>	241 383 320	310 621 890	4 146 614	5 088 310
Motorvognforsikringer	335 403 010	404 283 864	4 856 971	296 372
<i>Herav: Ansvar</i>	128 369 620	314 768 941	1 858 920	-
<i>Herav: Øvrige forsikringer</i>	207 033 390	89 514 924	2 998 050	296 372
Fritidsbåtforsikring	21 627 780	13 583 856	367 705	196 077
Ulykkesforsikring	6 378 640	30 960 694	89 487	
Reiseforsikring	61 384 440	61 286 294	861 175	
Øvrige landbaserte forsikringer	9 421 610	3 247 694	160 182	
Sum Privatbetonte forsikringer	675 598 800	823 984 292	10 482 134	5 580 759
Landbaserte forsikringer - næringsliv				
Kombinerte forsikringer næringsliv	18 486 320	59 955 480	267 824	1 080 000
<i>Herav: Rettshjelpsforsikring</i>	-	-		
<i>Herav: Øvrige</i>	18 486 320	59 955 480	267 824	1 080 000
Motorvognforsikringer bedrift	39 295 680	71 637 969	569 041	-
<i>Herav: Ansvar</i>	11 855 290	46 836 242	171 676	
<i>Herav: Øvrige forsikringer</i>	27 440 390	24 801 727	397 364	
Yrkesskadeforsikringer	19 118 840	177 636 194	268 222	
Trygghetsforsikring	3 136 300	27 084 659	44 000	
Øvrige landbaserte forsikringer næringsliv	43 411 940	88 080 266	725 931	1 958 756
Sum landbaserte næringslivsforsikringer	123 449 080	424 394 568	1 875 018	3 038 756
Pooler				
Naturskadepoolen	17 811 610	36 089 951		
Øvrige pooler	7 841 830			
Sum poler	25 653 440	36 089 951	-	-
Sum	824 701 320	1 284 468 812	12 357 152	8 619 515

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 5

Spesifikasjon kostnader

Salgskostnader

	Note	31.12.17	31.12.16
Provisjoner		178 090 486	158 941 689
Reklame og merkekostnader		5 316 635	4 560 217
		<u>183 407 121</u>	<u>163 501 906</u>

Provisjoner er i sin helhet provisjoner til distributørbankene.

Forsikringsrelaterte adm. Kostnader

	Note	31.12.17	31.12.16
Lønn og sosiale kostnader	10,11	78 820 773	57 969 943
Lokalkostnader		7 544 828	7 087 834
IT kostnader		37 014 094	36 376 340
Honorarer og leide tjenester		3 785 211	2 924 803
Diverse kontorkostnader		14 616 205	12 904 466
Kostnadsreducerende inntekter		-31 773 062	-27 146 388
		<u>110 008 049</u>	<u>90 116 998</u>

Avskrivninger

Avskrivning maskiner og inventar	12	2 553 155	2 384 666
Avskrivning IT utstyr	12	628 155	759 741
Avskrivning/ nedskrivning IT systemer	12	16 312 994	12 462 739
		<u>19 494 304</u>	<u>15 607 146</u>

Sum forsikringsrelaterte driftskostnader

312 909 474 269 226 050

Antall ansatte ved årsskiftet	157	140
Antall årsverk ved årsskiftet	132	112
Gjennomsnitt antall årsverk	122	112

Kostnadsført godtgjørelse til revisor (inkl. mva)

Lovpålagt revisjon	395 025	243 725
Andre attestasjonstjenester/ internkontroll	-	96 094
Skatterådgivning	3 125	
Andre tjenester utenfor revisjonen	-	43 924
	<u>398 150</u>	<u>383 743</u>

Note 6

Bundne midler

Pr 31.12.17 hadde selskapet kr 5 222 560 i bankinnskudd skattetrekk.

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 7

Finansielle eiendeler

	31.12.17		31.12.16	
	Balanseført verdi	Virkelig verdi	Balanseført verdi	Virkelig verdi
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	394 964 873	401 598 614	289 829 399	294 636 389
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjefondsandeler	260 309 163	260 309 163	242 583 160	242 583 160
Obligasjoner/ rentefond	1 584 360 582	1 584 360 582	1 440 636 470	1 440 636 470
Eiendomsfond	267 350 365	267 350 365	204 388 386	204 388 386
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	3 876 316	3 876 316	4 383 719	4 383 719
<i>Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi</i>	<u>2 115 896 426</u>	<u>2 115 896 426</u>	<u>1 891 991 735</u>	<u>1 891 991 735</u>
Sum finansielle eiendeler	<u>2 510 861 299</u>	<u>2 517 495 040</u>	<u>2 181 821 134</u>	<u>2 186 628 124</u>

31.12.17

Aksjefond

Nordea Stabile Aksjer Global	65 797 666
Nordea Norge Verdi	34 981 392
Nordea Nordic Small Cap Growth	35 421 525
Nordea 2- Stabile Emerging Mkt Aksjer Etisk BI	12 200 693
Nordea 2 - Emerging Markets Aksjer Etisk BI	11 705 406
Aksjefond Storebrand	99 785 219
Valutarelaterte derivater	-479 401
Valutasikring	896 661
	<u>260 309 163</u>

Rentefond

Danske Capital DI High Yield	20 416 455
DNB Global Credit Short	42 405 241
Holberg Kreditt	18 198 581
Pareto Global Corportae Bond C	20 227 544
	<u>101 247 821</u>

Eiendomsfond

Aberdeen Eiendomsfond Norge I	152 363 538
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	114 986 827
	<u>267 350 365</u>

Rentepapirer

Rentepapirer til virkelig verdi	1 486 989 077
Rentepapirer til amortisert kost	394 964 873
	<u>1 881 953 950</u>

Sum finansielle eiendeler

2 510 861 299

Virkelig verdi for fondene er fondskurser per 31.12.17.

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 7 forts.

Rentepapirer - fordeling per sektor

Sektor	31.12.17
Stat-/statsgaranterte	5,3 %
Boligkredittforetak	21,3 %
Kommune/fylke	16,7 %
Bank/Finans	41,3 %
Industri	15,3 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - fordeling per ratingskategori

Rating	31.12.17
AAA	12,1 %
AA	17,0 %
A	33,4 %
BBB	17,4 %
BB	1,1 %
B	0,5 %
CCC eller lavere	0,1 %
Ikke ratet	18,5 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - 10 største utstedere

Utsteder	31.12.17
Sparebank 1 Oestlandet	4,8 %
City of Oslo Norway	3,9 %
Alesund Kommune	3,5 %
SpareBank 1 Nord Norge	3,4 %
Helgeland Boligkreditt AS	3,1 %
Eiendomskreditt AS	3,0 %
Gjensidige Bank ASA	2,8 %
SpareBank 1 Naeringskreditt AS	2,4 %
SSB Boligkreditt AS	2,2 %
Santander Consumer Bank AS	2,2 %
Sum	31,2 %

Netto inntekter finansielle instrumenter

	31.12.17	31.12.16
Renteinntekter bankinnskudd	21 345	253 642
	<u>21 345</u>	<u>253 642</u>
Verdiendring obligasjoner/ rentefond	4 746 951	35 131 846
Renter på rentefond	20 716 496	16 487 305
Nedskrivning obligasjoner holdt til forfall	-2 393 585	-2 540 385
Renter obligasjoner holdt til forfall	11 390 920	10 280 825
Verdiendring aksjefondsandeler	26 670 365	10 547 247
Verdiendring rentederivater	5 683 105	-5 683 105
Verdiendring eiendomsfond	9 004 892	5 780 366
Verdiendring sikring	-1 965 005	-
Realisert gevinst/ tap obligasjoner / rentefond	4 365 060	-2 247 550
Realisert gevinst/ tap holdt til forfall	2 060 287	-
Realisert gevinst/ tap aksjefondsandeler	31 049 477	8 833 711
Realisert gevinsts/tap rentederivater	-6 081 082	-1 615 831
Realisert eiendomsfond	10 441 492	8 465 678
Realisert sikring	-1 376 751	-
Sum inntekter fondsandeler	<u>114 312 621</u>	<u>83 440 107</u>
Sum inntekter finansielle instrumenter	<u>114 333 966</u>	<u>83 693 750</u>

Verdsettelsesteknikker finansielle instrumenter til

virkelig verdi over resultatet

Kategori	31.12.2017
I	2 115 896 426
II	
III	
	<u>2 115 896 426</u>
I	100 %
II	
III	
	<u>100 %</u>
I	Kvoterte priser i aktive markeder
II	Verdsettelsesteknikker (observerbar input)
III	Verdsettelsesteknikker (ikke observerbar input)

Frende Skadeforsikring AS

Note 8

Fordringer på forsikringstakere	Ikke forfalt	Under 30 dager	30-60 dager	>60 dager	Totalt
Fordringer på forsikringstakere		15 832 568	5 527 406	2 338 505	23 698 479
Ikke forfalt, ikke fakturert forsikringspremie	267 355 463				267 355 463
Ikke forfalt, fakturert forsikringspremie	377 301 412				377 301 412
Sum fordringer forsikringstakere	644 656 875	15 832 568	5 527 406	2 338 505	668 355 354

Premie inntektsføres i henhold til hovedforfall, kunden faktureres i samsvar med betalingsavtale. Ubetalt forsikringspremie > 60 dager går til avgang og avtalen med kunden kanselleres. Det beregnes korttidspremie til kunden for den tiden selskapet i henhold til loven må stå ansvar for avtalen.

Note 9

Risikostyring

Forsikringsrisiko

Forsikringsrisikoen for den enkelte forsikringskontrakt består av sannsynligheten for at forsikringstilfellet inntreffer og av usikkerheten i størrelsen på utbetalingen.

Forsikringsrisiko styres gjennom avsetninger for fremtidige forventede erstatninger på eksisterende kontrakter, prising av risikoelementet i forsikringspremien, og gjennom reassuranskontrakter.

Finansiell risiko

Frende bærer finansiell risiko knyttet til forvaltningen av selskapets investeringsportefølje. Gjennom behandlingen av selskapets kapitalforvaltningsstrategi fastsetter styret rammene for kapitalforvaltningen, inkludert rammer for den strategiske aktiva allokeringen.

Finansiell risiko deles normalt inn i tre hovedkategorier; markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko. Denne finansielle risikoen styres på aggregert nivå gjennom selskapets kapitalforvaltningsstrategi, og på detaljert nivå gjennom utforming av de enkelte forvaltningsmandater.

Markedsrisiko

Markedsrisiko representerer risiko for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Markedsrisiko omfatter tre typer risiko; renterisiko, valutarisiko og annen prisrisiko.

Renterisiko representerer risikoen for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedsrentene. Frende styrer renterisikoen gjennom rammer knyttet til bl.a. porteføljens rentedurasjon. Ved utgangen av 2017 var rentedurasjonen for omløpsporteføljen på 0,4 år.

Valutarisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instrument vil svinge som følge av endringer i valutakurser. Frende sikrer det meste av valutarisikoen i porteføljene. Valutaeksponeringen overvåkes til enhver tid, og det foretas valutasingstransaksjoner innenfor rammene av selskapets kapitalforvaltningsstrategi.

Annen prisrisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instrument vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Aksjerisikoen håndteres bl.a. gjennom en veldiversifisert portefølje av noterte verdipapirer både ift geografi og sektorer.

Kredittrisiko

Kredittrisiko omfatter risikoen for at en part i et finansielt instrument påfører selskapet et finansielt tap ved ikke å kunne innfri en forpliktelse. Kredittrisikoen styres gjennom flere virkemidler som bl.a. rammer knyttet til renteporteføljenes kreditturasjon, øvre grenser for eksponering mot navngitte motparter, rammer knyttet til motpartenes rating, samt krav til diversifisering av porteføljen.

Frende foretar minst årlig, sammen med hovedforvalter, en dypere gjennomgang av de enkelte utstederne. Hver enkelt utsteder blir gjennom dette analysert og klassifisert. Rammene for eksponering mot hver enkelt motpart vurderes så på bakgrunn av denne gjennomgang.

Frende sine direkteide rentepapirer og globale rentefond består av investeringer der motparten betraktes som investment grade. Ut over dette har Frende ved utgangen av 2017 omlag 5,1 % av den samlede renteporteføljen plassert i fond med investering i nordiske høyrente obligasjoner.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift.

Frende følger likviditetsutviklingen på daglig basis, og har gode prosesser for å sørge for at selskapet til enhver tid har nok likviditet tilgjengelig til å møte sine forpliktelser. Frende sin investeringsportefølje består utelukkende av likvide papirer og fondsplasseringer som vil realiseres ved et likviditetsbehov.

Selskapets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal være tilgjengelig likvide midler til å møte forpliktelser ved forfall.

Sensitivitet finansielle eiendeler - effekt på markedsverdi

	31.12.17	31.12.16
10% fall i kurs aksjefond	-26 021 669	-24 258 316
1%-poeng stigning i rentenivå	-5 883 194	-22 341 922

Skatteeffekt er ikke hensyntatt i oppstillingen.

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 10

Ytelser til ledende personer

Selskapsledelse	Lønn	Opptjent pensjon/ innbet. innskudds- pensjon	Bonus	Andre godtgjørelser
Vegar Styve, konsernsjef (formelt ansatt i Frende Holding)	2 207 498	820 588	154 253	236 315
Andre ledende ansatte				
Erik Bjordal**	1 522 150	352 146	107 359	200 440
Elin Sture Næss**(daglig leder Frende Liv)	1 326 254	278 577	93 600	223 267
Tor Olav Langeland*	1 050 271	419 464	-	154 895
Halvard Natvig*	1 479 334	383 319	103 709	222 319
Eivind Norderud*(daglig leder Frende Skade)	1 748 568	457 071	122 279	248 334
Anne Therese Vonheim*	1 222 052	239 272	82 593	231 581

* Formelt ansatt i Frende Skade

**Formelt ansatt i Frende Liv

Frende Skadeforsikring og Frende Livsforsikring (Frende Forsikring) har felles ledergruppe. Konsernsjef er formelt ansatt i Frende Holding.

Vedr pensjonsytelser vises til note 11.

Konsernsjef og ovennevnte ledende ansatte har avtale om 12 måneders etterlønn ut over oppsigelsestiden på 6 måneder, ved oppsigelse fra selskapets side.

	Honorar mottatt fra selskapet	Honorar mottatt i morselskap	Honorar mottatt i søsterselskap
Styret	128 000	32 000	128 000
Jan Erik Kjerpeseth, styrets leder fram til 30.05.2017	-		
Vegar Styve, styrets leder fra 30.05.2017			
Geir Bergskaug, nestleder	128 000	32 000	
Monica Rydland (fra 30.05.2017)		64 000	
Arnstein Heimset (ansattrepresentant)	128 000	32 000	
Lisbet Karin Nærø (fram til 30.05.2017)	128 000	32 000	
Lisbeth Flågeng (fram til 30.05.2017)	128 000	32 000	
Dag Alvern (fram til 30.05.2017)	128 000	-	
John Haldor Wiik (fram til 30.05.2017)	128 000		

Det er ikke gitt lån, forskuddsbetalinger eller sikkerhetsstillelser til ledende ansatte fra Frende Skadeforsikring AS eller andre selskaper i konsernet.

Medlemmer av konsernets Risiko og Revisjonsutvalg har mottatt kr. 25 000 i honorar i 2017. Medlemmer har i 2017 vært Jan Erik Kjerpeseth, Geir Bergskaug og Pål Strand.

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 11

Pensjonskostnader, -midler og -forpliktelser Frende Skadeforsikring AS

Selskapet har pensjonsforpliktelser overfor enkelte arbeidstakere og utbetaler førtidspensjon fra 65 til 67 år, samt alderspensjon for lønn over 12G.

Selskapet har også driftsavtale med tidligere administrerende direktør og utbetaler førtidspensjon fra 62 til 67 år samt alderspensjon for lønn over 12G. Disse ordningene er usikrede og dekkes over selskapets drift. Den usikrede driftsordningen omfatter 5 personer.

Alle pensjonsordningene er behandlet etter IAS 19R Employee benefits. Det vil si at estimatavvik umiddelbart amortiseres og føres mot utvidet resultat. Aktuarberegningene er utført av aktuarer i NIP.

Selskapet har innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte. Per 31.12.2017 hadde selskapet 132 ansatte. Det er betalt totalt kr. 9 381 621 i innskuddspremie for 2017.

Netto pensjonskostnad	31.12.17	31.12.16
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	972 539	1 901 949
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	401 559	355 416
Korrigert kostnad 2016		-
Periodisert arbeidsgiveravgift	156 158	318 289
Finansskatt	55 375	
Netto pensjonskostnad	1 585 631	2 575 654

Beregnet pensjonsforpliktelse usikrede ordninger

Pensjonsforpliktelse 01.01	24 484 609	22 081 108
Korrigert forpliktelse 01.01 kostnadsført	2 936 004	
Forpliktelse overført	-6 997 384	
Resultatført pensjonskostnad	1 585 631	2 575 654
Estimatavvik ført mot utvidet resultat	394 835	1 393 594
Vedr. pensjon over drift	1 728 182	1 757 796
Netto pensjonsforpliktelse	20 675 513	24 292 560

Overgang ansatte med tidligere ytelsespensjon		192 049
Samlet pensjonsforpliktelse balanseført	20 675 513	24 484 609

Økonomiske forutsetninger:

	31.12.17	31.12.16
Diskonteringsrente	2,10 %	2,10 %
Årlig lønnsvekst	2,25 %	2,25 %
Årlig regulering av pensjoner under utbetaling	0,00 %	0,00 %
Årlig økning i G	2,00 %	2,00 %
Forventet avkastning på fondsmidler	2,10 %	2,10 %

Aktuarielle forutsetninger:

Frivillig avgang medlemmer	0-8%	0-8%
Uttakstilbøylighet AFP/ Førtidspensjonsavtale	i.a.	i.a.
Lineær opptjening		

Bransjens tariffgrunnlag utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNO)	K2013/KU	K2013/KU
--	----------	----------

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 12

Anlegg og utstyr

	Eiendom	IT utstyr	IT system	Kontorinventar	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2017		7 753 252	143 547 621	11 847 299	163 148 172
Tilgang	4 055 251	523 375	11 673 167	-	16 251 793
Avgang		-	-	-	-
Akkumulerte nedskrivninger		-	9 943 454	-	9 943 454
Akkumulerte avskrivninger		7 440 161	113 371 904	9 235 179	130 047 244
Bokført verdi 31.12.2017	4 055 251	836 466	31 905 429	2 612 120	39 409 267
Årets avskrivning		628 155	12 884 032	2 553 155	16 065 342
Årets nedskrivning		-	3 428 961	-	3 428 961
Økonomisk levetid	20 år	3 år	5 år	5 år	
Lineær avskrivningssats		33 %	20 %	20 %	

IT systemer er kjøpte systemer tilpasset virksomheten.

Verdi av kjøpte systemer er vurdert til virkelig verdi ved balansetidspunktet. Det er i 2017 foretatt nedskrivning av verdi på aktiverte systemelementer vurdert uten verdi ved balansetidspunktet.

Note 13

Skattekostnad

Årets skattekostnad fordeler seg på:

	31.12.17	31.12.16
Endring utsatt skattefordel	4 993 291	13 569 237
Betalbar skatt	27 115 664	28 388 156
Korreksjon tidligere år	-776 323	-730 660
Sum skattekostnad	31 332 631	41 226 734

Beregning av årets skattegrunnlag:

Resultat av ordinær virksomhet før skatt	176 984 750	191 590 231
<i>Permanente forskjeller</i>		
Ikke fradragsberettigete kostnader	910 460	915 430
Realisert/ urealisert under fritaksmetoden	-42 559 393	-18 376 086
Garantiavsetning	-6 900 000	-6 300 000
Endring midlertidige forskjeller	-19 973 162	-41 671 326
Årets resultat mot fremførbare underskudd	-	-12 605 623
Grunnlag betalbar skatt	108 462 655	113 552 626

Utsatt skattefordel vedrører følgende midlertidige fordeler

	31.12.17	Endring 2017	31.12.2016
Varige driftsmidler	-16 026 722	5 016 757	-11 009 965
Pensjonsforpliktelser	-20 675 513	-3 809 096	-24 484 609
Urealisert verdiendring finansielle eiendeler	43 695 193	-21 180 823	22 514 370
Sikkerhetsavsetning	204 785 000	-	204 785 000
	211 777 958	-19 973 162	191 804 796
Utsatt skattefordel i balansen	-52 944 490	4 993 291	-47 951 199
Anvendt skattesats	25 %		25 %

Effektiv skattesats fremkommer som følger

	31.12.2017	31.12.2016
Resultat før skattekostnad	176 984 750	191 590 231
Beregnet skattekostnad basert på nominell sats	44 246 188	47 897 558
Skatteeffekt av permanente forskjeller	-12 137 233	-5 940 164
Skatteeffekt av korreksjon ligning 2016 (2015)	-776 323	-730 660
Skattekostnad	31 332 631	41 226 734

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 14

Andre forpliktelser	31.12.17	31.12.16
Leverandørgjeld	5 780 647	4 118 579
Gjeld i forb med direkte forsikring	8 023 341	5 062 549
Forskuddstrekk	5 190 289	4 599 082
Skyldig arbeidsgiveravgift	3 381 478	2 923 869
Skyldig finansskatt	1 258 777	-
Andre forpliktelser	57 978	91 902
Gjeld trafikksikringsavgift	39 021 613	-
	<u>62 714 122</u>	<u>16 795 981</u>

Konsernmellomværende

Fordring Frende Livsforsikring	4 118 105	
Gjeld til Frende Livsforsikring	-	1 106 932
Gjeld til Frende Holding	6 898 263	-
Avsatt utbytte til Frende Holding AS	-	64 000 000

Note 15

Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

Påløpt arbeidsgiveravgift	1 534 294	1 371 793
Påløpt finansskatt av ferielønn	535 512	
Feriepenger	10 270 423	8 841 251
Avsatt bonus	6 294 519	3 654 613
Skyldig provisjon *	6 848 458	17 432 678
Avsatt merverdiavgift	-	-
Avsetninger for andre forpliktelser	1 161 283	2 292 101
	<u>26 644 489</u>	<u>33 592 436</u>

* Provisjon til distributører, herav utgjør provisjon til eierne av Frende Holding AS (morselskapet til Frende Skadeforsikring AS) kr 5 659 165

Note 16

Aksjonærer

Aksjekapitalen på kr. 500 000 000 består av 5 000 000 aksjer á kr. 100.

Frende Holding AS eier 100% av aksjene i Frende Skadeforsikring AS pr. 31.12.2017.

Det foreligger ingen rettigheter som kan medføre utstedelse av nye aksjer.

Alle aksjene har lik stemmerett.

Konsernregnskap for Frende Holding konsern er tilgjengelig på frende.no

Resultat per aksje

	31.12.17	31.12.2016
Resultat etter skatt	145 652 118	150 363 496
Antall aksjer	<u>5 000 000</u>	<u>5 000 000</u>
Resultat per aksje (kroner)	<u>29,13</u>	<u>30,07</u>

Frende Holding AS eier 100 % av aksjene i selskapet.

Antall aksjer 01.01	5 000 000	5 000 000
Emisjon		
Antall aksjer 31.12	<u>5 000 000</u>	<u>5 000 000</u>

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 17

Kapitalkrav

Solvens II er innført fra 01.01.2016. I Solvens II balansen verdsettes eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. Forsikringsforpliktelser i Solvens II balansen er beregnet til beste estimat av premie og erstatningsavsetning, i tillegg til en risikomargin som reflekterer tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene. Beste estimat på erstatningsforpliktelse er neddiskontert kontantstrøm over forpliktelsens levetid, mens beste estimat av premieavsetningen er definert som nåverdien av ikke inntrufne skader og fremtidige omkostninger knyttet til løpende forsikringsavtaler. I disse beregningene inngår blant annet antagelser om fremtidige skadeprosenter, kostnadsprosenter rata prinsippet, samt nominell erstatningsavsetning tilsvarende skadetilfeller inntruffet, men ikke oppgjort på balansetidspunktet.

(i tusen)	Solvens II balanse 31.12.2017	Solvens II balanse 31.12.2016
Eiendeler i balansen	3 316 157	2 883 356
Mer-/ mindre verdier	-675 263	-569 458
Sum eiendeler solvens II balansen	<u>2 640 894</u>	<u>2 313 898</u>
Beste estimat inkl risikomargin forsikringsforpliktelser forpliktelser	1 373 374	1 180 953
Utsatt skatt forpliktelser	63 885	56 467
Andre forpliktelser	235 411	190 760
Sum gjeld solvens II balansen	<u>1 672 670</u>	<u>1 428 180</u>
Fradrag for forventet utbytte	-	64 000
Basiskapital 1	968 224	821 718
Naturskadefond	-	-
Basiskapital 2	-	-
Ansvarlig kapital under Solvens II	968 224	821 718
	Solvenskapitalkrav	Solvenskapitalkrav
Operasjonell risiko	49 371	43 829
Markedsrisiko	307 915	240 272
Motpartsrisiko	23 527	38 266
Forsikringsrisiko	572 494	490 687
Diversifiseringseffekter	-237 819	-208 904
Risikoreduserende effekter av utsatt skatt	-63 885	-56 467
Kapitalkrav	<u>651 603</u>	<u>547 683</u>
Solvensmargin	149 %	150 %
Minstekapitalkrav	264 606	228 532
Margin minstekrav	366 %	360 %

Frende Skadeforsikring AS

Noter til regnskapet

Note 18

Nøkkeltall til regnskapet

	<i>Definisjon</i>	31.12.17	31.12.16
Skade % brutto	Brutto erstatningskostnader i prosent av brutto opptjent premie	75,8 %	72,5 %
Skade % e/r	Netto erstatningskostnader i prosent av netto opptjent premie	76,9 %	73,8 %
Kostnadsandel	Driftskostnader i prosent av opptjent premie for egen regning	19,2 %	18,7 %
Combined ratio	Summen av kostnadsandel og skadeprosent egenregning	96,2 %	92,5 %

Til generalforsamlingen i Frende Skadeforsikring AS

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Frende Skadeforsikring AS' årsregnskap som viser et totalresultat på kr 145 652 118. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endring i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2017, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik internkontroll som den finner nødvendig

for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoen, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Bergen, 15. mars 2018

PricewaterhouseCoopers AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Marius Kaland Olsen', is written over the printed name and title.

Marius Kaland Olsen
Statsautorisert revisor